

El més curiós de l'espanyolisme és que ningú no coneix cap espanyolista. Un misteri perquè, malgrat no tenir autor, omple cada dia les pàgines dels diaris més venuts de Madrid i Rodalia. Espanya continua essent un problema per als espanyols... I no solament per als qui volen deixar de ser-ho. Aquestes i altres qüestions queden recollides en aquest ampli dossier sobre el progressiu desacomplexament de l'espanyolisme. Un article introductori del periodista Salvador Cot dona peu a diversos fragments dels articles i editorial apareguts al número 3 de la revista 'L'Espill', dedicat al neonacionisme espanyol.

Un producte sense marca i a l'engròs

L'espanyolisme ha resultat políticament incorrecte en la terminologia que es fa servir des de la transició. Cap líder polític espanyol no accepta liderar-lo, ni creu que n'estigui afectat ni ell ni ningú altre des de la mort del general Franco. Així de senzill. Fins i tot polítics que han basat la seva projecció pública exclusivament en l'espanyolisme –com els líders regionals del PSOE, per exemple– s'exclamen quan se'ls qualifica amb aquest adjectiu i ho consideren un atac personal dels que –ara sí– són nacionalistes, que en general vol dir catalans o bascos que no accepten les limitacions del marc jurídic i polític que deriva de la Constitució del 1978. L'espanyolisme intolerant, doncs, va desaparèixer de la ment de tots els espanyols el 21 de novembre del 1975.

Lliure de paternitat responsable, el nacionalisme espanyol ha acabat esdevenint, en els últims vint anys, una constel·lació amorfa que té més de característica antropològica dels espanyols que no pas de formulació ordenada provinent de les forces polítiques i/o intel·lectuals dels centres de poder madrilenys. Tant és així que un assagista tan preocupat per l'essència de l'espanyolitat com Ortega y Gasset passa per haver escrit, simplement, un diagnòstic de la decadència i no pas una formulació clara del que va ser una concepció explícita de l'Espanya castellana amenaçada pels perills de la diversitat lingüística i, en conseqüència, nacional. I els seus hereus intel·lectuals, que ocupen la pràctica totalitat de les pàgines d'opinió

i de les tertúlies radiofòniques madrilenyes, no accepten fàcilment cap altra caracterització que no sigui, justament, la de no-nacionalista. És a dir que, si normalment el nom fa la cosa, aquesta cosa no té nom.

No cal parlar del franquisme per trobar les cites més estrambòtiques del nacionalisme espanyol, incloses les formulacions del mateix Manuel Azana que, en les seves memòries, dóna la culpa a la desídia educativa de la monarquia espanyola del fet que a Catalunya encara es parli català i compara aquest fracàs amb l'èxit de la república francesa que té els "seus" catalans perfectament assimilats a una cultura que ell considera superior i assimilable per la universalitat. No cal dir que, amb aquests antecedents, el nacionalisme espanyolista del franquisme no és més que el grau més paranoic d'una formulació que ve de molt lluny i que té els orígens en les aspiracions d'hegemonia de la Corona de Castella ja durant l'edat mitjana, que van ser precisament els que van farcir la mitologia educativa un cop la república primer, i el franquisme després, van aconseguir ficar tots els nens dins d'una aula i els van explicar que eren espanyols i què carai volia dir això.

Però, aleshores, què o qui ha fet perviure tant de temps una ideologia que, al capdavant, ha vist acomplerts tots els seus objectius històrics? Doncs un fracàs parcial en l'hegemonia ideològica. És veritat que encara continuen existint quatre nacionalitats clarament identificables dins les fronteres actuals de l'estat espanyol, però cap

d'elles no ha vist reconeguda la seva qualitat nacional. Pel que fa a l'estat, es reconeixen tants drets col·lectius als murcians com, per exemple, als catalans, és a dir: cap ni un. La llengua i la cultura "nacionals" continuen essent les d'expressió castellana i no sembla que existeixi un perill seriós que aquest sistema pugui canviar, o almenys no per la via parlamentària, on els dos partits que poden aspirar a governar són —i seran sempre— de tipus nacional espanyol.

On rau, doncs, aquest fracàs relatiu que subministra combustible a les formulacions espanyolistes més o menys encobertes? Doncs purament i simplement en un convenciment encara incomplet. Tot-hom sap que dins l'estat hi ha centenars de milers de ciutadans que són, però volen deixar de ser, espanyols, circumstància que deixa en la perplexitat més absoluta tots els altres milions de persones que, com és natural, viuen l'experiència de ser espanyols com un factor positiu de les seves vides, com ho són la truita de patata, les (poques) victòries de la selecció espanyola de futbol o el casament —espanyolíssim— d'una infanta d'Espanya a la catedral de Sevilla.

I aquí és on entra en escena el factor popular del nacionalisme espanyol i, en conseqüència, la seva rendibilitat tant per als polítics

nyols) i no pas un suposat perill de pèrdua de l'hegemonia política que, amb l'actual ordenament, és del tot impossible sense passar, justament, per l'acord amb els qui controlen totes les palanques del poder efectiu. D'aquí totes les expressions de perplexitat que hem sentit de persones sincerament angoixades quan truquen des del seu poble a una emissora de ràdio amb seu a Madrid i pregunten "però,

en la campanya electoral del 1996 quan el Partit Popular es malfiava de les enquestes i no trobava la manera de fer fora Felipe González de la Moncloa. La campanya va ser ferotge i gran part dels mitjans de comunicació van jugar obertament la carta de l'anticatalanisme, considerant l'entrada de CiU en la majoria parlamentària com la demostració empírica d'un xantatge que afectava les mateixes bases de la democràcia i l'essència nacional dels espanyols... I van guanyar.

Quatre anys després, és el PSOE qui s'ha presentat com la garantia d'una política que tindrà a ratlla CiU gràcies al pacte amb Izquierda Unida i el Partit Popular li ha contestat que no és prou espanyol (prou "bon" espanyol) perquè ha pactat amb ERC i ha pensat fer-ho amb el BNG. José María Aznar ha basat la seva campanya electoral en l'enfrontament amb el Partit Nacionalista Basc i, com a símbol d'això, ha exhibit Jaime Mayor Oreja, el ministre més valorat a les enquestes.

En definitiva, l'espanyolisme —com les *meigas*— no existeix... Però ven molt. Com mai.

José María Aznar, a l'esquerra, i Joaquín Almunia s'han presentat en aquestes eleccions com a defensors de l'actual concepte d'Espanya. Una concepció enfrontada a les reivindicacions que vénen de Catalunya i el País Basc o Galícia.

Els líders d'opinió espanyolistes no accepten fàcilment cap altra caracterització que no sigui la de no-nacionalista.

com per als mitjans de comunicació. Lluitar públicament contra aquesta xacra, que és viscuda amb inquietud per la major part dels espanyols que voten (i que els voten) o que compren (i els compren) productes periodístics és un negoci segur que dona dividends des de la primera inversió.

El problema, doncs, és la simple existència d'aquestes persones (els no-espanyols que, normalment, acaben essent mals espa-

què volen aquesta gent?" I és veritat, no saben, no tenen ni idea de què li pot passar pel cap a un espanyol que, misteris de la condició humana, precisament no vol ser el que és. Per això, per exemple, Xabier Arzallus sol ser qualificat de "boig", entre d'altres adjectius.

Aquest nacionalisme espanyol, difús però present en totes les barres dels bars, és un filó polític i electoral que sempre està a disposició del desesperat. I així va ser